

15. වර්තමාන ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය සහ උගත් පාඩම්

බුද්ධි සතරසිංහ, කථිකාචාර්ය, සමාජීය විද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්ව විද්‍යාලය

සංක්ෂිප්තය

ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපොල (Sub- Prime Mortgage loan Market) මුල් කරගනිමින් 2007 වර්ෂයේ අවසන් කාර්තුවේ ආරම්භ වූ මෙම මූල්‍ය අර්බුදය ලෝකය පුරා ව්‍යාප්ත වන්නට විය. ඇමරිකන් රජයේ නිවාස ණය ප්‍රතිපත්තිය මත ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ණය ඉතිහාසය නොබලා ණය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳව ලිහිල් ඇගයීමක් මත බැංකුවලින් ඔවුන්ට විශාල වශයෙන් නිවාස ණය ලබා දුනි. නමුත් එම ණය ආපසු නොලැබීම නිසා ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපළ බිඳ වැටීමේ අවධානමකට ලක් වූ අතරම උකස් ණය ආශ්‍රිත සුරැකුම්කරන වෙළඳපළ පිළිබඳව ආයෝජකයින්ගේ විශ්වාසයද ඉතා කෙටි කාලයක් තුළ බිඳී යන්නට විය. ගෝලීයකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ලෝකය පුරා පැවති මූල්‍ය ආයතනවල අන්තර්සම්බන්ධතාවයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම අර්බුදය ලොව පුරා පැතිරී යමින් ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයක් බවට පත් විය. ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වීමට තුඩු දුන් සාධක මොනවාද, එය විසඳා ගැනීම සඳහා ගෙන යන ක්‍රියාමාර්ග මොනවාද, එම අර්බුදය තුලින් අපි උගත යුතු පාඩම් මොනවාද පිළිබඳව කරුණු විමර්ශනය කිරීමට අරමුණු වේ. එබැවින්, මෙම ලිපියට අවශ්‍ය දත්ත සහ තොරතුරු අන්තර්ජාතික මූල්‍ය ආයතන විසින් නිකුත් කර ඇති ප්‍රකාශණයන්, වෙනත් ලිපි ලේඛණ සහ අන්තර්ජාලයේ වෙබ් අඩවි මඟින් ලබා ගැනේ, ආර්ථිකයන් ගෝලීයකරණයට ලක්ව ඇති හෙයින් ලෝකයේ කිනම් හෝ මූල්‍ය වෙළඳපොලක ඇතිවන්නා වූ අර්බුදයක් විවිධ මට්ටම්වලින් ලෝකයේ අවශේෂ ආර්ථික කරා ව්‍යාප්ත වී යාමේ හැකියාවක් පවතින නිසා සෑම රටක්ම එවැනි තත්ත්වයන් කෙරෙහි දැඩි අවධානයෙන් පසු විය යුතු වේ.

යොමු වචන: ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය, උකස් ණය වෙළඳපොළ, ගෝලීය ආර්ථිකය

හැඳින්වීම

2007 වර්ෂයේ දී ආරම්භ වූ ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය ලෝක ණය වෙළඳපොළ (World s Lending Markets) මත ඇති වූ බාදකයක් සහ අහිතකර කම්පනයන් මත ඇති වූවක් බව පිළිගැනේ. ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපොල (Sub- Prime Mortgage loan Market) මුල් කරගනිමින් 2007 වර්ෂයේ අවසන් කාර්තුවේ ආරම්භ වූ මෙම මූල්‍ය අර්බුදය ලෝකය පුරා ව්‍යාප්ත වන්නට විය. සෑම පවුලකටම නිවසක් ලබා දීමේ ඇමරිකන් රජයේ ප්‍රතිපත්තිය සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා නිවාස සඳහා වන උකස් ණය වෙළඳපොල ප්‍රවර්ධනය කරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් උකස් ණය ආශ්‍රිත මූල්‍ය වෙළඳපළවල් සිග්‍රයෙන් දියුණු වන්නට විය. ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපළ යනු හොඳ ණය ඉතිහාසයක් නොමැති, ණය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් තක්සේරුවක් ලබාදිය නොහැකි ගනුදෙනුකරුවන්ට බැංකු සහ වෙනත් මූල්‍ය ආයතන

මඟින් උකස් ණය සපයන වෙළඳපළයි. නමුත් ඇමරිකන් රජයේ නිවාස ණය ප්‍රතිපත්තිය මත ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ණය ඉතිහාසය නොබලා ණය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳව ලිහිල් ඇගයීමක් මත බැංකුවලින් ඔවුන්ට විශාල වශයෙන් නිවාස ණය ලබා දුනි. නමුත් එම ණය ආපසු නොලැබීම නිසා ප්‍රමුඛ නොවන උකස්ණය වෙළඳපළ බිඳ වැටීමේ අවධානමකට ලක් වූ අතරම උකස් ණය ආශ්‍රිත සුරැකුම්කරන වෙළඳපළ පිළිබඳව ආයෝජකයින්ගේ විශ්වාසයද ඉතා කෙටි කාලයක් තුළ බිඳී යන්නට විය. මේ හේතුවෙන් වෙළඳපොළේ ගනුදෙනු වූ උකස් ණය හා සම්බන්ධ සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වහාම වෙළඳපළ තුළ අලෙවිකිරීමත්, ඒවාට ප්‍රමාණවත් ඉල්ලුමක් නොතිබීමත් හේතු කොට මෙම අර්බුදය ආරම්භ විය. ගෝලීයකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ලෝකය පුරා පැවති මූල්‍ය ආයතනවල අන්තර්සම්බන්ධතාවයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම අර්බුදය ලොව පුරා පැතිරී යමින් ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයක් බවට පත් විය. මූල්‍ය අංශයේ ඇති වූ මෙම අර්බුදය මූල්‍ය අංශය හා මූර්ත අංශය අතර ඇති අන්‍යයෝන්‍ය රැදියාව තව දුරටත් සනාථ කරමින් ලෝක ආර්ථිකයේ නිෂ්පාදනය, සේවා නියුක්තිය, පරිභෝජනය, ආයෝජනය, මෙන්ම අපනයන සහ ආනයන කටයුතු සංකෝචනය කරමින් මෙය ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදයක් බවට පරිවර්තනය විය. මේ වන විට මේ සඳහා මූල්‍ය සහ ආර්ථික විද්වතුන්ගේ උපදෙස් මත යම් යම් විසඳුම් ලබා ගැනීමට ක්‍රියා මාර්ග ගෙන ඇතැත් එය යතාතත්වයට පත් කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් විසඳුම් නොලැබීමේ තත්වයක් පෙන්නුම් කෙරේ.

අරමුණ

ප්‍රධාන අරමුණ

මෙම ලිපියේ ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ ලෝක මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ කොතැනක හෝ ඇතිවන්නා වූ අර්බුදයක් ආර්ථික හා මූල්‍ය අංශයේ පවතින ගෝලීයකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එය ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයක් වශයෙන්ද දෙවනුව මූල්‍ය අංශය සහ මූර්ත අංශයේ අන්‍යෝන්‍ය බැඳීම මත එය ලෝක ආර්ථික අර්බුදයක් බවට පරිවර්ථනය වීමට ඇති විභවතාවය පිළිබඳව පාඨකයින් දැනුවත් කිරීමක් වේ.

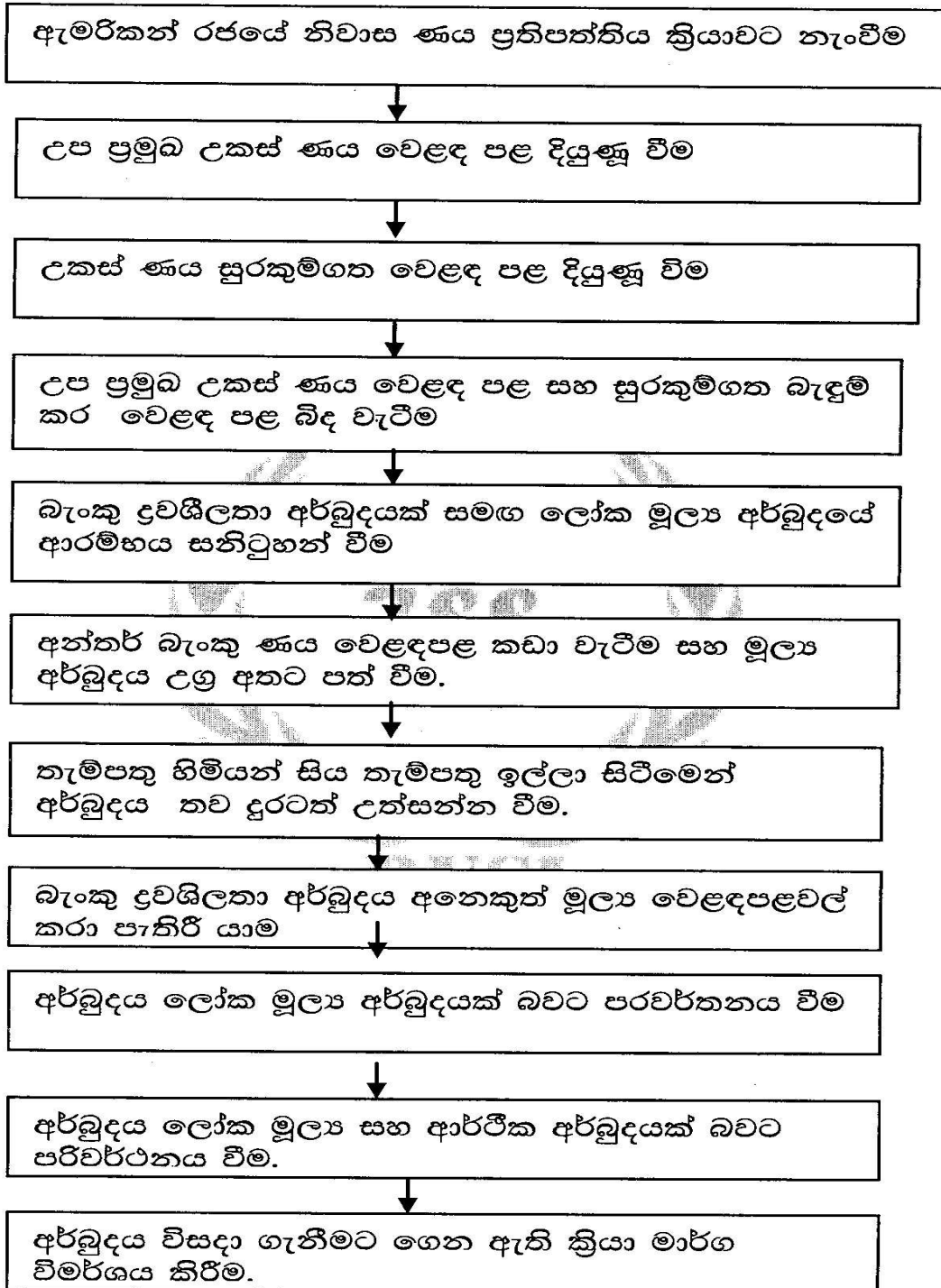
ක්‍රමවේදය

මෙම ලිපිය පර්යේෂණාත්මක ක්‍රියාවලියක් තුළින් සොයාගත් න්‍යායක් හෝ එබඳු වෙනත් සොයා ගැනීමක් පාඨකයින් වෙත ගෙන හැර දක්වන ලිපියක් නොවේ. මෙය හුදෙක් ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය යනු කුමක් ද, එය පැන නැගුනේ කුමන හේතු නිසාද, එය ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වීමට තුඩු දුන් සාධක මොනවාද, එය විසඳා ගැනීම සඳහා ගෙන යන ක්‍රියාමාර්ග මොනවාද, එම අර්බුදය තුළින් අපි උගත යුතු පාඩම් මොනවාද පිළිබඳව කරුණු විමර්ශනට කිරීමක් පමණක් වේ.

එබැවින් මෙම ලිපියට අවශ්‍ය දත්ත සහ අනෙකුත් තොරතුරු අන්තර්ජාතික මූල්‍ය ආයතන විසින් නිකුත් කර ඇති ප්‍රකාශණයන්, ලේඛකයින් විසින් දැනටමත් ඉදිරිපත් කර ඇති ලිපි ලේඛණ සහ අන්තර්ජාලයේ වෙබ් අඩවි මඟින් ලබාගත් ද්විතීක දත්ත මත පදනම් වේ.

පර්යේෂණ සැලැස්ම

ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදය

උප ප්‍රමුඛ උකස් ණය වෙළඳපොළ (Sub-Prime Mortgage Lending Market) වර්ධනය වීම.

ප්‍රමුඛ ගනුදෙනුකරුවන් යනු හොඳ ණය ඉතිහාසයක් ඇති ණය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳව ලිහිල් ඇගයීමක් මත ණය දිය හැකි ගනුදෙනුකරුවන්ය. මෙවැනි අයට ණය සැපයීමේදී බැංකුවලට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය සහ අවධානම් ඉතා පහළ මට්ටමක පවතී. විශේෂයෙන්ම බැංකුවලට දැරීමට සිදුවන බොල් ණය අවධානම් ද්‍රවශීලතා අවධානම් සහ වෙළඳපළ අවධානම් අවම කර ගැනීමට හැකි නිසා බැංකු මෙවැනි ප්‍රමුඛ ගනුදෙනුකරුවන්ට ණය දීමට මැලිකමක් නොදක්වයි. නමුත් ප්‍රමුඛ නොවන (උප ප්‍රමුඛ) ගනුදෙනුකරුවන් යනු හොඳ ණය ඉතිහාසයක් සහ ණය ආපසු අය කර ගැනීම පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් විශ්වාසයක් තැබිය නොහැකි ගනුදෙනුකරුවන් ය. මෙවැනි ගනුදෙනුකරුවන්ට නිවාස ණය සැපයීම සඳහා ඇමරිකන් රජයේ අනුග්‍රහය මත වානිජ බැංකු මෙන්ම අනෙකුත් දිගුකාලීන ණය සපයන ආයතන ප්‍රමුඛතාවයක් දෙන ලදී. මේ නිසා අනෙකුත් බැංකු ගනුදෙනු අතර ඉහළ ලාභයක් ඉපයිය හැකි ප්‍රමුඛ නොවන ගනුදෙනුකරුවන්ට නිවාස සඳහා උකස් ණය සැපයීමේ වෙළඳපළ සීඝ්‍රයෙන් වර්ධනය විය.

උකස් ණය සුරැකුම්කරන වෙළඳපොළ දියුණු වීම

ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය තුළ වානිජ බැංකු මුලදී ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය සපයන ලද්දේ බැංකු සතු කෙටිකාලීන තැම්පතු මඟින් රැස්කරන ලද අරමුදල් මඟින් ය. තවද බැංකු රැස්කරන ලද කෙටිකාලීන තැම්පතු මුදල් වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් මෙම දිගුකාලීන උකස් ණය මූල්‍යයනය සඳහා භාවිතා කරන ලදී. මේ නිසා අනෙකුත් ණය මුදල් සැපයීම, තැම්පත් මුදල් ආපසු ගෙවීම වැනි දෛනික බැංකු ගනුදෙනු සඳහා ප්‍රමාණවත් මුදල් නොතිබීමෙන් මෙම බැංකු තුළ ද්‍රවශීලතා ප්‍රශ්ණ මතු විය. මෙම ද්‍රවශීලතා ගැටළුවට පිලියමක් වශයෙන් වානිජ බැංකු මෙම උකස් ණය සුරැකුම් කරන වෙළඳපළ හරහා විකිණීමෙන් අරමුදල් රැස්කරගන්නා ලදී. මේ හේතුවෙන් ඇමරිකාව තුළ සුරැකුම් ගත බැඳුම්කර වෙළඳපළ ද සීග්‍රයෙන් දියුණු විය. මෙම සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපළ තුළ මෙම උකස් ණය පමණක් නොව වෙනත් ණය වර්ග ගණනාවක්ම අලෙවි කල අතර ඒවා මිලදී ගැනීමට එනම් සුරැකුම්ගත බැඳුම්කරවල මුදල් ආයෝජනය කිරීමට අරමුදල් සමාගම්, ආයෝජන බැංකු, වානිජ බැංකු මෙන්ම වෙනත් ආයතන සහ පුද්ගලයින් ඉදිරිපත් විය. ඔවුන් තමන් සතු අරමුදල් වලින් විශාල ප්‍රමාණයක් මෙම සුරැකුම්ගත බැඳුම්කරවල ආයෝජනය කරන ලදී. මේ නිසා සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපොළ සීග්‍රයෙන් දියුණු විය.

උප ප්‍රමුඛ උකස් ණය වෙළඳපළ සහ සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපළ බිඳවැටීම

බැංකුවිසින් සපයා තිබූ ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය සඳහා වාරික මුදල් සහ පොලී ගෙවීම ණයකරුවන් පැහැර හැරීමත් සමඟ උකස් ණය වෙළඳපළ කඩාවැටීමත් මූල්‍ය අර්බුදයේ ආරම්භයත් සනිටුහන් විය. සාමන්‍යයෙන් දියුණු රටවල ණය පැහැර හැරීමේ අනුපාතය 1%ක් හෝ ඊට ආසන්න අගයක් ගනු ලැබේ. නමුත් 2007 වර්ෂය අවසන් වන විට ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය පැහැර හැරීමේ අනුපාතය 12% පමණ විය. එය බැංකුවලට ඉතා තද බල ප්‍රශ්ණයක් විය. ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපළේ බිඳවැටීමත් ඒ පිළිබඳ ආරංචි පැතිර යාමත් සමඟ මෙම සුරැකුම් ගත බැඳුම්කර වෙළඳපළ පිළිබඳ ආයෝජකයින් තබා තිබූ විශ්වාසය ද ක්‍රමයෙන් බිඳ වැටෙන්නට විය. ආයෝජකයෝ තමන් මිලදී ගෙන ඇති

සුරැකුම්ගත බැඳුම්කරවල ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය අන්තර්ගත වී ඇති බවට සැකයක් ඇති කර ගන්නා ලදී. මෙම සැකය නිසා ආයෝජකයින් සුරැකුම් පරිනත දිනයේදී මුදල් ලබා ගැනීමටත්, පරිනත නොවූ බැඳුම්කර වෙළඳපලේ විකිනීමත් කරන ලදී. නමුත් ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳ පල බිඳවැටීම පිළිබඳ ආරංචිය නිසා සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර සඳහා ඉල්ලුමක් නොමැති වීමෙන් බැඳුම්කර වෙළඳපල ද කඩා වැටුණු අතර ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය සැපයූ බැංකු ද්‍රවශීලතා අර්බුදයකට දැනටමත් මුහුණ දී ඇති හෙයින් සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වල ආයෝජකයින්ට ද තම මුදල් අහිමි විය. මෙය ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපල අර්බුදය (The crisis of sub – prime mortgage lending Market) ලෙස හැඳින්වේ.

අන්තර් බැංකු ණය වෙළඳපල කඩා වැටීම තුළින් අර්බුදය උග්‍ර අතට පත් වීම

බැංකු අතර ඉතා කෙටි කාලීන වූ ණය අරමුදල් ගණුදෙනු වන වෙළඳපල අන්තර් බැංකු ඒකික ණය වෙළඳපල වශයෙන් හඳුන්වයි. කෙටි කාලීන අතිරික්ත අරමුදල් ඇති බැංකු ණය සපයන අතර කෙටිකාලීන ද්‍රවශීලතා හිගයක් ඇති බැංකු මෙම වෙළඳපලින් ණය ඉල්ලනු ලැබේ. බැංකු සිය ඒදිනෙදා ව්‍යාපාර කටයුත්තක් වන තැම්පතු රැස් කිරීමේ කටයුතුවලට වඩා සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපලේ ණය විකිනීමේ කාර්යයට මුල්තැන දෙන ලදී. කෙසේ වෙතත් උප ප්‍රමුඛ උකස් ණය වෙළඳපල බිඳ වැටීමත් ඒ හේතුවෙන් සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපල බිඳ වැටීමත් නිසා වානිජ බැංකු මෙන්ම ඒවාට අනුබද්ධිත හෝ අනුබද්ධිත නොවන ආයෝජන බැංකු ද ද්‍රවශීලතා අර්බුදයකට මුහුණ දුනි. බැංකුවලට මෙම ද්‍රවශීලතා හිගය පියවා ගත හැකි මාර්ගය වූයේ අන්තර් බැංකු ණය වෙළඳපල (Inter Bank Credit Market) තුළින් ණය ගැනීම යි. නමුත් පවතින තත්වය යටතේ යම් අරමුදල් අතිරික්තයක් බොහෝ බැංකු වල තිබුණත් අරමුදල් හිගය පිළිබඳ ඇති බිය නිසා අන්තර් බැංකු ණය වෙළඳපොල තුළ ණය සැපයීමට ඉදිරිපත් නොවීය. මේ හේතුවෙන් අන්තර් බැංකු ණය වෙළඳපොල බිඳ වැටුණු අතර බැංකු ද්‍රවශීලතා අර්බුදය තවත් උග්‍ර අතට පත් විය.

තැන්පතු හිමියන් සිය තැන්පතු ඉල්ලා සිටීමෙන් අර්බුදය තව දුරටත් උත්සන්න වීම.

බැංකුවල පැන නැගී ඇති මූල්‍ය අර්බුදය පිළිබඳ ආරංචි පැතිර යාමත් සමඟ බැංකුවල සිය මුදල් තැන්පත් කර අති පුද්ගලයන් බැංකු වෙබ් අඩවි හරහා සිය තැන්පතු මුදල් ආපසු ගැනීමට උත්සුක විය. එය අසාර්ථක වූ තැන්පතු හිමියන් බැංකු ඉදිරිපිට පොලීම් ගැසී තම තැන්පතු මුදල් ඉල්ලා සිටීමට පෙළඹුණි. ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ විශාලතම බැංකුවක් වන (Country Wide Financial Bank) එංගලන්තයේ ප්‍රමුඛ බැංකුවක් වන (Northen Rock Bank) 2007 වර්ෂයේ අවසාන කාර්තුවේ දී මෙම තැන්පතු අර්බුදයට මුහුණ දුන් ලොව ප්‍රධාන පෙලේ බැංකු දෙකක් විය. මෙම තැන්පතු අර්බුදය නිසාවෙන් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ පමණක් 2010 වර්ෂයේ මැද භාගය වන විට බැංකු 272 ක් වසා දැමීමට සිදු විය. 2008 සැප්තැම්බර් මාසයේ දී ඇමරිකාවේ නිව්යෝක් නගරයේ දී පැවති වසර 115 කට වඩා පැරණි ඩොලර් බිලියන 600 ක පමණ වත්කම් සහිත ලෝමනක් බ්‍රදර්ස් (Lehman Brothes) ඇවර කිරීමත් සමඟ මූල්‍ය අර්බුදය තවත් උග්‍ර අතට පත් විය. මෙම අර්බුදයට ලක් වූ මූල්‍ය ආයතන අතර ඩොලර් බිලියන 1000ක පමණ වත්කම් සහිත ඇමෙරිකාවේ පිහිටි විශාලතම රක්ෂණ සමාගමක් වූ ඒ. අයි.ජී. ආයතනය (A.I.G – Amarican Insurance Group) ද විය. මෙය රක්ෂණ ක්ෂේත්‍රයේ විශාල බිඳ වැටීමකට ඉවහල් විය.

බැංකු ද්‍රවශීලතා අර්බුදය අනෙකුත් මූල්‍ය වෙළඳපොලවල් කරා පැතිරී යාම.

බැංකු තුළ හටගත් ද්‍රවශීලතා අර්බුදය හේතුවෙන් එම බැංකු නිෂ්පාදන, වෙළඳාම හා පරිභෝජනය වැනි වෙනත් අංශවලට දෙන ණය සීමා කිරීම හෝ නතර කිරීම නිසා බැංකු ක්‍ෂේත්‍රය විශාල වශයෙන් පහත වැටුණි . මෙහිදී විශේෂයෙන්ම ව්‍යාපාරික සමාගම් වලට බැංකු ණය අහිමි වීමත් සමග කොටස් හා වාණිජ පත් නිකුත් කිරීම වැනි වෙනත් ණය මූලාශ්‍ර කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමට සිදු විය. නමුත් සුරැකුම්කරන බැඳුම්කර වෙළඳපොලේ ආයෝජන ආලාභ තත්වයට පත් වීමත් සමග වෙනත් වෙළඳපොලවල්වල එම ආයෝජකයින් කර තිබූ ආයෝජන ද විකිණීමට පෙළඹුණි. මේ නිසා බැංකු ණය, වාණිජ පත්‍ර සහ කොටස් වෙළඳපොල ආයෝජනයන් ද විශාල වශයෙන් පහත වැටීම තුළින් අර්බුදය අනෙකුත් මූල්‍ය වෙළඳපොලවල් කරාද සීඝ්‍රයෙන් පැතිර යෑමෙන් මෙය ව්‍යාපාරික ක්‍ෂේත්‍රයේ අර්බුදයක් බවටද පත් වීමෙන් බොහෝ ව්‍යාපාරික සමාගම් වැසී ගිය අතර බොහෝ පිරිසකට රැකියා අහිමි විය.

උදාහරණ වශයෙන් 2009 වර්ෂය අවසන් වන විට ලෝකය පුරාම කොටස් වෙළඳපොලවල දැඩි අර්බුදයක් සහ කඩා වැටීමක් සිදු විය. 2009 ඔක්තෝබර් 10 වන දිනට අවසන් සතිය තුළ පමණක් ලෝක කොටස් වෙළඳපොලවල් කඩා වැටීම එනම් කොටස් මිල පහළ යෑම ප්‍රතිශතය වගු අංක 01න් පෙන්වයි.

වගු අංක 01 - 2009 ඔක්තෝබර් අවසන් සතිය තුළ ලෝක කොටස් වෙළඳපොලහි කඩා වැටීම

කොටස් වෙළඳපොල ප්‍රතිශතය(%)	කොටස් මිල පහළ යෑමේ
ටෝකියෝ	24
නිව්‍යෝක්	20
ලන්ඩන්	21
ෆැන්ක්ෆර්ට්	22
බ්‍රසීලය	23
ප්‍රංශය	22
ඉංදියාව	20

මූලාශ්‍රය: www.financialerisis.biz

මෙම කොටස් මිල පහත වැටීම 2009 සැප්තැම්බර්මස අවසානයේ සිට 2010 ඔක්තෝබර් 10 වන දින දක්වා හෝන්කොන්ග්වල 59% චීනයේ 69% ඉංදියාවේ 51% එංගලන්තයේ 40% ජර්මනියේ 45% ඇමෙරිකාවේ 40% ද ලෙස ඉතා ඉහළ මට්ටමක පැවතුනි.

ලෝකය පුරා අර්බුදය පැතිරී යාම

ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයේ සහ යුරෝපයේ සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපොලෙහි අනෙකුත් රටවල බැංකු ද මුදල් ආයෝජනය කර තිබීම හේතුවෙන් සුරැකුම්කරණ වෙළඳපොල බිඳ වැටීමත් සමග එම විදේශ රටවල බැංකුවලටද විශාල අලාභ ඇති විය. එපමණක් නොව එම රටවල්වල මුදල් ආයෝජනය කර තිබූ විදේශ ආයෝජකයින් සංවර්ධිත රටවල්වල කරන ලද ආයෝජන වලින් ඇති වූ අලාභ පියවා ගැනීම සඳහා මෙම රටවල්වල කර තිබූ ආයෝජන ආපසු ගැනීමට පෙළඹුනි. ඒ සමගම ඇමෙරිකා එක්සත්

ජනපදය ඇතුළත් සංවර්ධිත රටවල ආනයන ඉල්ලුම පහත වැටීම නිසා අනෙකුත් සංවර්ධනය වන රටවල අපනයන පරිමාව විශාල වශයෙන් පහත වැටුණි. ප්‍රතිඵල වශයෙන් අනෙක් රටවල්වලට ද විදේශ විනිමය සහ අනෙකුත් දේශීය ආර්ථික කටයුතු සම්බන්ධයෙන් අහිතකර බලපෑමක් ඇති වීමෙන් 2009 වර්ෂය අවසන් වන විට නිමවුම් පරිමාව මෙන්ම වෙළඳ පරිමාව විශාල වශයෙන් පහත වැටෙමින් සංවර්ධනය වන රටවල් කරා ද අර්බුදය පැතිරී යන්නට විය.

අර්බුදය ලෝක ආර්ථික අර්බුදයක් බවට පරිවර්තය වීම

ඇමෙරිකාවේ ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළෙඳපොල බිඳ වැටීමෙන් ආරම්භ වූ මූල්‍ය සහ බැංකු අර්බුදය ලෝකය පුරා පැතිර යාමත් සමග එය ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදයක් බවට පත්විය. මූල්‍ය අර්බුදයන් සෘජුවම මූර්ත අංශය බිඳ වැටීමට ඉවහල් වන බව සනාථ කරමින් ලෝක නිමවුම් පරිමාව, සේවා නියුක්තිය හා වෙළඳ පරිමාව 2007 වර්ෂයෙන් පසු විශාල පසු බෑමකට ලක් විය.

වගු අංක 02 ලෝක නිමවුම සහ වෙළඳ පරිමාවේ පසුබෑම

ආර්ථිකය/ කලාපය	වර්ධනය හෝ පසුබෑම (%)			
	2007	2008	2009	2010
ලෝක නිෂ්පාදිතය	5.2	2.8	-0.6	5.0
සංවර්ධිත ආර්ථිකයන්	2.7	0.2	-3.4	3.0
ඇ. එ. ජ	2.1	0.0	-2.6	2.8
යුරෝ කලාපය	2.7	0.5	-4.1	1.8
එක්සත් රාජධානිය	2.6	-0.1	-4.9	1.7
ජපානය	2.3	-1.2	-6.3	4.3
සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල්	8.3	6.0	2.6	7.1
සංවර්ධනය වන ආසියාව	10.6	7.7	7.0	9.3
චීනය	13.0	9.6	9.2	10.3
ඉන්දියාව	9.4	6.4	5.7	9.7
ලෝක වෙළඳ පරිමාව (භාණ්ඩ හා සේවා)	7.3	2.9	-10.7	12.0
ආනයන				
සංවර්ධිත ආර්ථිකය	4.7	0.4	-12.7	11.1
සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකය	13.8	9.0	-8.0	13.8
අපනයන				
සංවර්ධිත ආර්ථිකය	6.3	1.9	-11.9	11.4
සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකය	9.8	4.6	-7.5	12.8

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකු වාර්ෂික වාර්තා සහ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ Public information Notice

ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදය ලෝක ආර්ථික අවපාතයකට තුඩු දී ඇති බව ඉහත දක්වන සංඛ්‍යා දත්ත වලින් පිළිබිඹු වේ. ප්‍රතිඵල වශයෙන් 2009 වර්ෂයේදී ලෝක නිමවුම් පරිමාව 0.6 % කින් පසු බැමකට ලක් වී ඇති අතර එය ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, යුරෝකලාපය, එක්සත් ජනපදය සහ ජපානය සම්බන්ධයෙන් 3.4% වශයෙන් ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතී. උදාහරණ වශයෙන් තනි රටක් වශයෙන් ගත් කල ජපානයේ ආර්ථික පසුබැම 2009 වර්ෂයේදී 6.3% ක් වේ. සංවර්ධනය වන රටවල 2006 සහ 2007 වර්ෂවල පිළිවලින් 7.7% සහ 8.3% වශයෙන් පැවති නිමවුමේ වර්ධනය 2008 වර්ෂයේ දී 6.0% වශයෙන් ද 2009 වර්ෂයේ දී 2.6% වශයෙන් ද විශාල පහත වැටීමකට ලක් වී ඇත. සංවර්ධනය වන ආසියාවේ 2006 සහ 2007 වර්ෂවල නිමවුමේ වර්ධනය පිළිවලින් 9.6% සහ 10.6% වුවත් 2009 වර්ෂයේ දී 7.0 % ක් දක්වා පහත වැටී ඇත. තනි රටවල් වශයෙන් 2007 වර්ෂයේදී චීනය සහ ඉන්දියාවේ නිමවුමේ වර්ධනය පිළිවලින් 13.0% සහ 9.4% ක් වුවත් 2009 දී එය පිළිවලින් 9.2% සහ 5.7% ක් දක්වා සීග්‍ර පහත වැටීමකට ලක් වී ඇත.

ලෝක වෙළඳ පරිමාවේ වර්ධනය 2006 සහ 2007 වර්ෂවලදී පිළිවලින් 9.2% සහ -7.3% ක් විය. නමුත් 2008 සහ 2009 වන විට එය පිළිවලින් 2.9% ක් සහ -10.7% ක් වශයෙන් විශාල පසු බැමකට ලක් විය. සංවර්ධිත අර්ථිකවල ආනයන පරිමාවේ වර්ධනය 2007 දී 4.7% ක් වුවත් එය 2008 සහ 2009 වර්ෂවල පිළිවලින් 0.4% ක් සහ 12.7% දක්වා විශාල පිරිහීමකට ලක්වී ඇත. සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල්වල ආනයන පරිමාවේ වර්ධනය 2007 වර්ෂයේදී 13.8% වූ අතර 2009 වර්ෂයේ දී එය -0.8% දක්වා පසුබැමකට ලක් වී ඇත. අපනයන පරිමාවේ වර්ධනය ද 2009 වර්ෂය තුළදී සංවර්ධිත ආර්ථිකවල -11.9% දක්වාද සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථික වල -7.5% දක්වා ද විශාල පිරිහීමකට ලක් වී ඇත. මෙම දත්ත වලින් ගම්‍ය වන්නේ ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය ලෝක ආර්ථික අර්බුදයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වී ඇති ආකාරය යි .

අර්බුදය උග්‍ර අතට පත්වීම කෙරෙහි බලපෑ අනෙකුත් සාධක

ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදයට මුල් වූ ප්‍රභලතම හේතුව බැංකුවල පැවති අවධානම් කළමනාකරණයේ දුර්වලතා බවට පොදු මතයක් පවතී. ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය, ණය සුරැකුම් මගින් අලෙවිකළ හැකි නිසා ලිහිල් ඇගයීම් මත අධික ලෙස ණය ලබා දීමට පෙළඹුණි. එමෙන්ම වාණිජ බැංකු සම්ප්‍රධායික බැංකු කටයුතු අභිබවා මූල්‍ය වෙළඳ පොළ කටයුතු වලට අවතීර්ණ විය. බැංකුවල සම්ප්‍රධායික ව්‍යාපාරික කටයුතු වන්නේ තැම්පතු භාර ගැනීම සහ කෙටිකාලීන අත්තිකාරම් ප්‍රධානය කිරීම වේ. නමුත් මූල්‍ය වෙළඳ පොළේ ඇති වූ සීඝ්‍ර දියුණුවත් බැංකු අවධානම් අඩු කුඩා තැම්පතු රාශිකරණය පිළිබඳ උනන්දුව අඩු කරමින් ණය ගැනීම හරහා අරමුදල් වැඩියෙන් රැස් කිරීමට යොමු විය. එමෙන්ම කෙටිකාලීන ණය සැපයීමට වඩා මූල්‍ය වෙළඳපොළේ තුළ ආයෝජනයන්හි සහ මූල්‍ය වත්කම් වෙළඳාමේ නිරත වීමෙන් ඉහළ ලාභ ඉපැයීමේ අරමුණින් කටයුතු කරන ලදී. සුරකුම්ගත බැඳුම්කර වෙළඳපල අතුළු මූල්‍ය වෙළඳ පොළවල් බිඳ වැටීමත් සමඟ බැංකුවලට විශාල ප්‍රාග්ධන අලාභය බාර ගැනීමට සිදු විය.

- **බැංකු අධීක්ෂණය සහ න්‍යාමන කටයුතු වල පැවති දුර්වලතාද මෙම මූල්‍ය අර්බුදය පැන නැගීමට හේතු වී ඇත.** ඒ ඒ රටවල මහ බැංකු සහ බාසල් සම්මුති 2 යටතේ පෙන්වා ඇති න්‍යාමන සහ අධීක්ෂණ ක්‍රියා පිළිවෙත් අනුගමනය කලත් එකී න්‍යාමනයන්ගේ බේරී වඩා ඉහළ අවධානම් සහිත ලාභදායී ව්‍යාපාර කටයුතු වලට බැංකු යොමු විය. තවද

ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ 1933 ග්ලාස් ස්ටීගල් පනත (Glass Steagall Act) මගින් වාණිජ බැංකු, ආයෝජන බැංකුවලින් වෙන්කොට වාණිජ බැංකුවලට ආයෝජන ව්‍යාපාර කටයුතු කිරීම අත්හිටුවන ලදී. නමුත් 1999 ග්‍රෑම්- ලීච්-බිලි පනත (Gram-Leach- Biley Act) මගින් වාණිජ බැංකුවලට ආයෝජන කටයුතු සඳහා නැවත අවසරය දෙන ලදී. මේ නිසා වාණිජ බැංකු අධික අවධානම් සහිත සුරැකුම් වෙළඳාම මෙන්ම රක්ෂණ කටයුතු වැනි සෑම මූල්‍ය සේවා අංශයකටම සම්බන්ධ වීමෙන් බැංකු අවධානම් වැඩි විය.

• **ණය ශ්‍රේණිගත ආයතනවල දුෂිත ශ්‍රේණිගත කිරීමේ පිළිවෙතද** ආයෝජකයින් මූලාවිමටත් සුරැකුම්කරන වෙළඳපොළ බිඳවැටීමටත් හේතුවී ඇති බවට පිළිගැනීමක් පවතී. සුරැකුම් වෙළඳාමේ දී එම සුරැකුම් ණය ගන්නා ආයතනවල ණය ආපසු ගෙවීමේ හැකියාව මත ණය ග්‍රෙණි නිකුත් කරනු ලැබේ. ඒ තුළින් ආයෝජකයන්ට තම ආයෝජනවල අවධානම සහ තම මුදල් අහිමි වීමේ අවධානම පිළිබඳ දැනුවත්වීමේ හැකියාවක් පවතී. යම් සුරැකුමක අවධානම කළින් කළට වෙනස් වේ නම් ඒ අනුව ලබා දී ඇති ණය ශ්‍රේණිය වෙනස් කරමින් වෙළඳපොළ දැනුවත් කිරීම ණය ග්‍රෙණි ආයතනවල යුතුකමක් මෙන්ම වගකීමක් ද වේ. නමුත් එය එසේ නොවීම නිසාත් සුරැකුම්කරන වෙළෙඳපොළ කඩා වැටීම සිදු විය.

අර්බුදය විසඳා ගැනීම සඳහා ගෙන ඇති ක්‍රියා මාර්ග

මෙය මූල්‍ය අර්බුදයක් මෙන්ම ආර්ථික අර්බුදයක් වන හෙයින් මෙය විසඳීම සඳහා ඒ ඒ රටවල මහ බැංකු වලට ඍජු ලෙසම මැදිහත් වීමට සිදුවූ අතර රජයන්ගේ මැදිහත් වීමද අත්‍යවශ්‍ය විය. අර්බුදය විසඳීම සඳහා දැනටමත් ගෙන ඇති සහ ගෙන යමින් පවතින ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහතින් දැක්වේ.

- ආරම්භක විසඳුමක් වශයෙන් මහ බැංකු සිය බැංකු අනුපාතයන් (Bank Rates) පහත හෙළමින් ආර්ථිකය තුළට විශාල ලෙස අරමුදල් මුදාහරිමින් බැංකු කේෂ්ත්‍රයේ පැවති ද්‍රවශීලතා හිඟයට පිළියම් සපයන ලදී. 2010 වර්ෂය අවසන් වන විට අලුතින්ම ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇමරිකාවේ මහ බැංකුවේ වත්කම් ඩොලර් ට්‍රිලියන 0.9 සිට 2.3 දක්වා 255%කින් පමණ වර්ධනය විය.
- බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ විශ්වාසය ගොඩනැංවීම සහ ආරක්ෂාකිරීම සඳහා බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතනවල ණය ගැනීම් සහ රැස්කරන තැන්පතු සඳහා රාජ්‍ය ඇප ලබා දෙන ලදී.
- රජයන් විසින් ව්‍යාපාරික සහ ආර්ථික කටයුතු දිරිගැන්වීම සඳහා ව්‍යාපාරික ආයතන වලට අරමුදල් හා බැංකු ණය සපයන ලදී. විශේෂයෙන්ම බැංකුවල කොටස් සහ ණයකර රජයන් විසින් මිලදී ගෙන මෙම අරමුදල් සැපයූ අතර ඒ නිසාම බෝහෝමයක් පෞද්ගලික අංශයේ බැංකු රාජ්‍ය බැංකු බවට පත්විය. මීට අමතරව ඇමරිකන් රජය ඩොලර් බිලියන 700 ක අරමුදලක් ඇති කොට එමගින් සුරැකුම්ගත බැඳුම්කර මිලදී ගැනීමෙන් බැංකුවලට අවශ්‍ය අරමුදල් සපයා ඇත.
- අර්බුදයට පත් සමහර බැංකු වෙනත් බැංකු සමඟ ඒකාබද්ධ කිරීමත් සමහර බැංකු ඇවර කිරීමත් කරන ලදී. මේ අතර බොහෝ බැංකුවල අවධානම් කළමනාකරණ කටයුතු වැඩිදියුණු කොට ප්‍රාග්ධන පදනම පුළුල් කිරීමට ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබීය.
- බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතනවල කොටස් මිල පහළ යාම වැලැක්වීම සඳහා " නොමැති කොටස් අලෙවි කිරීම එනම් කොටස් ණයට ගෙන අලෙවි කිරීම අත්හිටුවන ලදී.

- වාණිජ බැංකු කටයුතු ආයෝජන කටයුතු වලින් වෙන්කොට දැක්වීමේ නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී.
- බැංකු න්‍යාමන සහ අධීක්ෂණ කටයුතුවලට අදාළ බාසල් II සම්මුතියේ අඩුපාඩු ඉවත් කරමින් බාසල් III සම්මුතිය කෙටුම්පත් කිරීම.
- ණය ව්‍යුත්පන්න වෙළඳාම (Credit derivative Trading) සඳහා සංවිධිත හුවමාරු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දෙමින් සුරැකුම් පෞද්ගලික ක්‍රමයට අලෙවි කිරීමේ (Over-counter - Trade) ක්‍රමයේ තිබූ අක්‍රමිකතා වැලැක්වීමේ ක්‍රියාමාර්ග ගන්නා ලදී.

උගත් පාඩම් සහ සමාලෝචනය

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) ප්‍රකාශ කරන පරිදි ඓතිහාසිකව මූල්‍ය අර්බුද ගණනාවක්ම ලෝකයේ සිදුවී ඇත. 1890 දී ලෝකයේ මූල්‍ය මධ්‍යස්ථානය ලෙස සැලකු ලන්ඩනයේ වාණිජ සහ සිල්ලර බැංකුවලට මුදල් සැපයූ වට්ටම් බැංකුවක් වූ ඔවර්එන්ඩ් සහ ගර්නි (Overend and Gurney) බැංකුවේ බිඳ වැටීම ඉන් පළමු වැන්නයි. 1929 න් ආරම්භවී දෙවන ලෝක යුද්ධය දක්වා ව්‍යාප්ත වී ගිය මහ අර්ථික පරිහානිය (Great Economic Depression) දෙවැන්නයි. 1980 දී ඇතිකල මූල්‍ය ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් පසු ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ තැන්පතු බාරගන්නා සහ ණයදෙන කුඩා බැංකුවිශාල ප්‍රමාණයේ බැංකු සමඟ තරඟ කිරීමට යාමෙන් එම බැංකුවල ඇති වූ බිඳවැටීම තෙවැනි අත්දැකීම වේ. මින් අනතුරුව 1987 දී ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ප්‍රධාන පෙලේ සමාගම්වල කොටස් මිල පහත වැටීමෙන් පසු එක්සත් ජනපදය තුළ පමණක් නොව යුරෝපය පුරාමත් ජපානයෙන් ව්‍යාප්තවී ගිය මූල්‍ය අර්බුදය සිව්වැන්න වේ. මින් අනතුරුව 1997 දී ආසියාවෙන් ආරම්භවී පසුව රුසියාව හා බ්‍රසීලය දක්වා ව්‍යාප්ත වී ගිය දිගුකාලීන ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ බිඳවැටීම (The Collapse of hedge fund Long -Term Capital Market) තුලින් හටගත් ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය පස්වැන්න වේ. 2007 න් ආරම්භ වූ ලෝක මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදයට පෙර ඇති වූ දරුණුතම මූල්‍ය අර්බුදය ඩොට් කොම් අර්බුදයයි. (The Dot .Com Crash) . ඇමෂන් සහ ඒ. ඕ. එල් (Amazon and AoL) වැනි අන්තර්ජාල සමාගම් වල කොටස් මිල සිග්‍රයෙන් ඉහළ ගියා. 2000 ජනවාරි මස ටයිම් වොනර් (Time Warner) නැමැති සාම්ප්‍රදායික මාධ්‍ය සමාගම ඩොලර් බිලියන 200 කට පමණ (\$ 200 bn) AOL සමාගම විසින් මිලදී ගැනීමත් සමඟ ව්‍යාපාරවස්තු වෙළෙඳපොළ දර්ශකය (Nasdaq StockMarket Index) අනුව මෙම සමාගම්වල කොටස් මිල ඉතා ඉහළම මට්ටමක් කරා ගමන් කළා. නමුත් 2000 මාර්තු වන විට මෙම කොටස් මිල කෙටි කාලයක් තුළ සිග්‍රයෙන් ඉහළයාමේ බුබුළු මායාව පුපුරා ගියේය. ප්‍රතිඵල වශයෙන් 2002 ඔක්තෝම්බර් වන විට තාක්ෂණය මත බර තැබූ නැස්ඩැක් දර්ශකය(The technology -Nasdaq index) 78 කින් පහත වැටීමත් සමඟ අර්බුදය ආරම්භ විය. මෙය එක්සත් ජනපදයේ ආයෝජන විශාල වශයෙන් පහත වැටුණු අතර ආර්ථික වර්ධනය මන්දගාමී ලෙස සිදුවිය. මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තාවකාලිකව වසාතැබීමට ද සිදු විය.

මෙවැනි මූල්‍ය අර්බුද ගණනාවක් ලෝක ආර්ථිකයේ සිදුවී ඇතත් ඉතා දරුණුතම මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදය 2007 වසරේ ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ප්‍රමුඛ නොවන නිවාස උකස් ණය වෙළෙඳපොළ බිඳ වැටීමත් සමඟ ආරම්භ වූ බව විද්වතුන්ගේ පිළිගැනීමයි. කෙසේ වෙතත් මෙවැනි ලෝක මූල්‍ය අර්බුද (World's Fiicial Crisis) පැන නැගීම, ඊට

හේතු සාධක වන සිද්ධීන් , ලොව පුරා ව්‍යාප්ත වී යාමේ තීව්‍රතාවය සහ ඒවා විසඳා ගැනීමට ගෙන ඇති ක්‍රියා මාර්ග යන කරුණු දෙස බලන විට අපට අවබෝධ කරගත හැකි කරුණු කිහිපයක් ඇත. ඒවායින් කිහිපයක් සංමිච්චන ලෙස පහතින් දක්වා ඇත.

• ආර්ථික පද්ධතියක මූල්‍ය අංශය සහ මුද්‍රිත අංශය (financial Sector and Real Sector)අතර සෘජු අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවයක් පවතින බව ආර්ථික න්‍යාය තුළ විවාදයකින් තොරව පිළිගනී. එය ප්‍රයෝගිකව සනාථ කරමින් මූල්‍ය වෙළඳපොළේ ඇතිවන්නා වූ අහිතකර කම්පනයන් විවිධ මට්ටමෙන් ආර්ථිකයක නිමවුම,සේවනියුක්තිය,ආයෝජන සහ පරිභෝජනය වැනි මුද්‍රිත විචල්‍යයන් කෙරෙහි බලපෑම තුළින් අවසානයේ ආර්ථික අර්බුදයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වන බව.

• 2007 න් ආරම්භ වී 2009 වසරේ උච්චතම අවස්ථාවට පත් වූ ගෝලීය මූල්‍ය සහ ආර්ථික අර්බුදය තුළින් සංවර්ධිත ආර්ථික වල ඇති වූ ආර්ථික අවපාතය, අර්බුදයට විශාල වශයෙන් ලක් නොවූ නැගී පන ආර්ථිකයන් (සංවර්ධනය වන ආර්ථිකයන්) 2010 වසර වන විට යථාතත්වයට පත්කිරීමේ නියමුවන් වශයෙන් කටයුතු කිරීම ලෝක බලවතුන්ට දෙන ලද වැදගත් ආදර්ශයකි.

• වර්ථමාන ගෝලීය ආර්ථිකය ගෝලීයකරණයට ලක්ව ඇති හෙයින් ලෝකයේ කිනම් හෝ මූල්‍ය වෙළඳපොළක ඇතිවන්නා වූ අර්බුදයක් විවිධ මට්ටම් වලින් ලෝකයේ අවශේෂ ආර්ථික කරා ව්‍යාප්ත වී යාමේ හැකියාවක් පවතින නිසා සෑම රටක්ම එවැනි තත්ත්වයන් කෙරෙහි දැඩි අවධානයෙන් පසු විය යුතු වේ.

• අර්බුදයක් ඇති විමෙන් පසුව එය විසඳීමට මහ බැංකු ඉදිරිපත් වීමට වඩා එවැන්නක් පැනනැගී ව්‍යාප්තව යාමට පෙර මැදිහත් වීම වඩා ඵලදායී වන බව පැහැදිලි වේ.

• මූල්‍ය වෙළඳපොළවල් තුළ නවීකරණයන් අඛණ්ඩව සිදු වේ. එබැවින් එවැනි නවීකරණයන්ට ලක්වන මූල්‍ය වෙළඳපොළවල් බිඳ වැටීමට පවතින ඉඩකඩ වඩා හොඳින් පූර්ව අපේක්ෂණය කරමින් කටයුතු කිරීම , විය හැකි හානි අවම කර ගැනීමට හේතුවන බව පැන නැගී ඇති මූල්‍ය අර්බුදයන් දෙස විමර්ශනශීලීව බැලීමෙන් පෙනී යයි.

• බැංකුවක පැවැත්ම සිය ගනුදෙනුකරුවන් නොඑසේනම් පොදු ජනතාව බැංකුව වෙත තබා ඇති විශ්වාසය මත රඳා පවතී. බැංකුව කෙරෙහි ඇති විශ්වාසය බිඳවැටීම බැංකුවේ බිඳ වැටීමටත් අවසානයේ මූල්‍ය ක්‍රමයේ බිඳවැටීමටත් ඉවහල් වන බව ප්‍රමුඛ නොවන උකස් ණය වෙළඳපොළ මෙන්ම සුරකුම් ගත බැඳුම්කර වෙළඳපොළ බිඳවැටීමෙන් ද ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ සහ යුරෝපා කලාපයේ බැංකු අතිවිශාල ප්‍රමාණයක් වැසී යාමෙන් ද පෙනී යයි.

පරිශීලිත මූලාශ්‍ර

www.cfapubs.org

en.Wikipedia.Org